

Grup d'Elx

Albert Agulló, Antoni Coll, Sixto Marco, Joan Castejón

Del 20 de gener
al 19 de febrer
de 2023

Grup d'Elx 2022

antoni miró

Comissari: Comisario:

José Luis Antequera

Agraïments especials a:

Sixto Marco Lozano

Joan G. Castejon

Armind Garcia

Asunción Agulló Serralta

Fernando Agulló Serralta

Matilde Ripoll Jaen

Portada: Antoni Miró

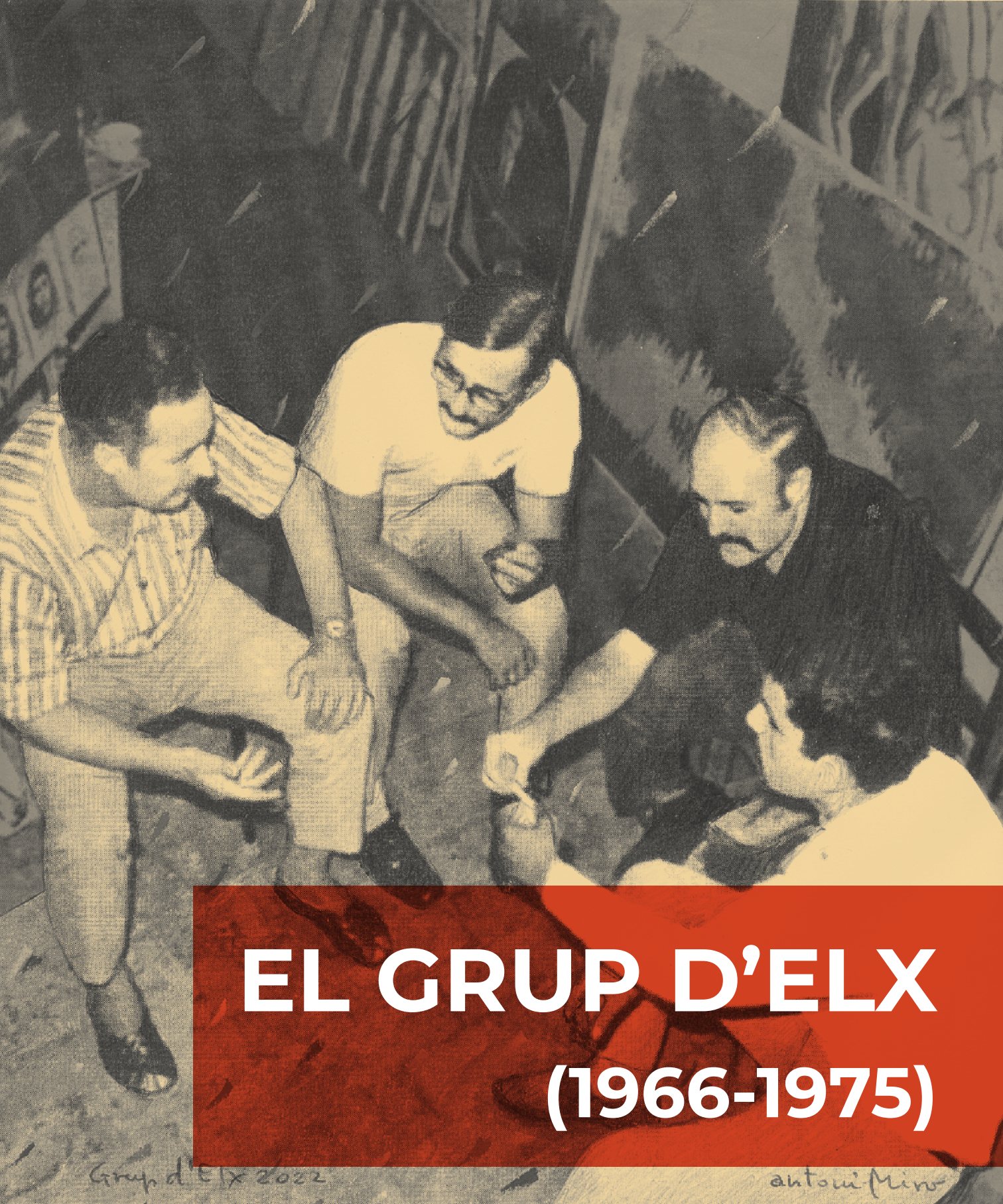
Traducció valencià:

Editorial MIC

Disseny i maquetació:

Editorial MIC

EL GRUP D'ELX

(1966-1975)

Grup d'Elx 2022

antoní Miró

EL GRUP D'ELX

(1966-1975)

Ens trobem a l'Espanya de 1956, l'ambient artístic està dominat per un llenguatge estètic de caire estrictament realista en el seu vessant anecdòtic-costumista conseqüència dels ensenyaments que s'impartien a l'Escoles de Belles Arts (Madrid, València, Sevilla) que en el cas de València tenia un clar model que impregnava el sistema docent, la figuració luminista del pintor Joaquín Sorolla.

El temps de Joaquín Sorolla i la escola luminista va seguir en vigor més enllà de la defunció del pintor en 1923, va traspasar el cubisme, el futurisme, l'abstracció, la figuració geomètrica i el surrealisme que van ser els moviments d'avantguarda més importants del primer terç del segle XX fins a arribar als temps de la postguerra espanyola, quan l'expressionisme americà i l'informalisme prenia el relleu de l'Escola de París i s'estenien per Occident mentre creixia el malestar de les joves generacions i la frontal oposició a un sistema de valors socials que se sostenia en un creixent i frenètic consumisme. Al llarg de 1960 a Europa i els Estats Units apareixen nous moviments artístics amb un evident desig de renovar els llenguatges posant l'accent, lluny de doctrines i eslògans, en la comprensió de la realitat quotidiana, que ens envolta, així ens trobem amb l'Expressionisme abstracte, Art Pop, Art Cinètic, Realisme social i el Minimalisme.

Els valors clàssics que sustentaven el concepte d'Art van entrar en crisi. Fins a aqueix moment l'obra d'Art cotitzava amb valor d'eternitat temporal, museística

i amb un preu intrínsec que perdurava a través del temps, realitzada amb mestratge i tècniques reconegudes per les Acadèmies o pels crítics d'art que tenien una ploma autoritzada pel mercat i que al costat dels marxants, imposaven les tendències i gustos d'un públic acostumat a desemborsar bones sumes de diners per a la possessió d'una escultura o un quadre.

Així comença en els anys 60 un procés de "dessacralització" de l'Art (Patuel: 2016) a la recerca de nous camins que portarien a la seua desmaterialització i a la reducció mental a un pur concepte on la forma esdevenia en un accident casual summament elegible pel propi artista. Els materials i conceptes utilitzats des de Roma i Grècia passant pel Renaixement s'esvaeixen en favor d'altres sistemes de representació inèdits com els happenings, performances i instal·lacions. Tot pot convertir-se en Art.

Es dirigeix docs, l'estètica cap a una major connexió amb la vida quotidiana i els seus problemes del dia, perdent la semiotica de la transcendència; s'abandona la preponderància del dibuix i el modelatge i l'Art s'eleva per damunt de categories considerades inamovibles com el cànon, la perspectiva i la proporció, saltant dels suports tradicionals per a escórrer-se com l'aigua entre les mans efímeres del nou artista.

A Espanya la situació de retard estètic s'agreujava

per les conseqüències traumàtiques d'una cruenta guerra civil, on era difícil centrar-se per a buscar nous codis artístics que no foren a remolc dels moviments vigents en la preguerra civil espanyola o que estaven imposant els artistes anglosaxons, al cap i a la fi, vencedors de les conteses de les dues guerres mundials.

El país tradicionalment havia romàs impermeable a totes les avantguardes de la primera meitat del segle XX i amb autèntica bel·ligerància contra les novetats artístiques vingudes de París que tenien el seu punt de trobada des de Napoleó III en l'anomenat "Saló dels Rebutjats".

Quan arriba la postguerra en 1940 a penes hem avançat. Però en 1959 el president dels Estats Units Eisenhower en la seua visita a Espanya ho canvia tot, acceptant a Franco com a aliat, el país ix del seu aïllament i comença a importar els costums dels Estats Units marcades en aqueix moment per un accelerada febre de producció i consum. La conseqüència pràctica va ser el adotzenatment i alienació de l'home, subjecte a les influències d'un potent mercat del benestar al qual els espanyols de la dècada de 1960, àvids de progrés, identificat amb consum, es van entregar per complet i la joventut europea va intentar canviar amb les protestes de Maig de 1968.

Aquest és el context del qual naixeria el Grup d'Elx en 1966 fruit d'una doble rebel·lió: contestació contra les normes estètiques classicistes-realistes que consideraven antiquades i retrogrades (incidint en el binomi preu-valor de l'obra d'Art) i rebel·lia contra la mercantilització de la societat, basada en l'estatus, el consum i els diners que a poc a poc s'ensenyoria de l'espai i arraconava els valors humans basats en la solidaritat, les arrels i el progrés ben entés. El grup El Paso a Madrid i els artistes que es van aglutinar entorn de Tàpies a Barcelona, van donar el primer senyal. El Ministre de Franco, Ruiz Jiménez fa un pas més afirmant que "L'estat es comprometia a ajudar els artistes a ser autèntics". Si no acceptació, sí que

començava una tolerància oficial cap a un art no acadèmic.

El Grup D'Elx es va consolidar en 1966 en les figures de Joan Castejón (1945) Antoni Coll (1942-2022) Albert Agulló (1931-2018) i Sixto Marco (1916-2002) Els quatre van saber compaginar la pràctica individual, artesanal de l'art amb un plantejament d'intencions elaborat i organitzat a l'estil dels moviments avantguardistes, és a dir, amb un Manifest que expressava la seua manera de pensar, amb Ernest Contreras un crític d'Art capaç de transcriure a paraules la seua plàstica i coordinar les seues actuacions i un programa d'acció troncal que bàsicament es dividia en dues branques reivindicatives: no a la mercantilització de l'art i no a la societat massificada i opressora de l'home.

Albert Agulló ho resumia en 1971 cuan deia:

"El tema, l'objectiu és el mateix, però cadascun li donem un tractament diferent, el nostre Grup és un diàleg estètic amb una problemàtica en la qual tots coincidim: l'home, l'home dins de la societat."

La massificació consumista estaven vivint-la de primera mà en el dia a dia a la seua ciutat, Elx, de mans d'un poble emprenedor que de l'agricultura intensiva van saltar a la indústria especialitzada amb demanda d'elevada mà d'obra i que en 1961 ja comptava amb 51.000 habitants i una elevada emigració on es palpava dia a dia els efectes de la societat de consum i la mercantilització de les classes populars. Va aconseguir el Grup D'Elx el que ara es coneix com pensar en global, però actuar en local seguint el deixant de descentralització dels nuclis artístics en mitjanes ciutats com Alcoiart a Alcoi, el Grup Pòrtic a Saragossa, l'Escola de Altamira a Santillana.

"El Grup d'Elx -escrivia el crític Aguilera Cerní- no respon a un únic criteri o tendència, cadascun dels seus components té ben definida la seua pròpia personalitat."

Del Manifest del Grup destaquem el testimoniatge del seu esforç quan afirmen les intencions que consisteixen en “la cerca col·lectiva d’un nou llenguatge capaç d’expressar mitjançant tècniques operatives actuals la nova realitat” o quan posen límit al mercat de l’art, “Hem assenyalat el preu de cada obra considerant precisa i únicament el contravalor econòmic dels productes, el temps de treball i els materials utilitzats igual que es fa amb qualsevol altra activitat laboral”.

Aquesta pràctica econòmica es va abandonar més tard per considerar-la inviable com a obstinació aïllada.

El Grup va romandre molt actiu no sols en les Exposicions al públic que van anomenar “Campanyes d’Exposicions Populars” (ES-PO) sinó també en la promoció de taules redones i discussions a través de les “Trobades Artístiques” (EN-ART)¹, la creació a la seua ciutat del Museu d’Art Contemporani d’Elx (MACE) i la gran labor didàctica com a professors en el conegut “Hort del Xocolater” escola-taller de pintura promogut per l’extinta Caixa d’Estalvis del Mediterrani.

El Grup d’Elx va utilitzar les eines estètiques del seu temps, que van significar una revolució anti-academicista alhora que una eclosió de llibertat de procediments, alternant entre el Realisme social de nou encuny, el Pop Art i l’Informalisme matèric influint-se mútuament entre si en les llargues vetlades de conversa i debat que sostenien entre ells en els conciliàbuls de la seua ciutat en un ambient políticament hostil que li va costar anys de presó a Joan Castejón.

Amb un insubornable compromís amb l’ètica respecte a la funció social de l’art, es van submergir en l’anomenada civilització de les imatges per a lluitar contra l’home-objecte des dels seus punts

de vista plàstics que coincidien en els pressupostos ideològics. El Grup D’Elx va oferir a la societat un testimoniatge en les seues obres de denúncia cap a una forma de vida consumista immersa en el principi del tangible i allunyada del principi del plaer de la llibertat al qual tot ésser humà té el dret d’intentar aconseguir com la clau que obri les portes a totes les estades de la reconciliació.

Acabem amb unes paraules de Sixto Marco pronunciades en 1970:

“Hui els objectius de l’Art no poden ser decoratius, si l’Art no serveix per a humanitzar, no serveix per a res.”

JOSÉ LUIS ANTEQUERA

Doctor en Història de l’Art
Comissari

¹ En la trobada EN-ART¹ van participar entre altres, l’Equip Crònica, Equip Realitat, Yturralde, Michavila, Teixidor, Aguilera Cerní, Antoni Miró, Díaz Azorín, Pau Lau i Sento Masiá.

Amb gratitud

“Considerem com a funció de l'artista la de manifestar, mitjançant l'obra, la veritat de l'home i entenem l'home com a ésser concret, històric, situat en una època i en unes circumstàncies.”

Del manifest del Grup d'Elx. 1969

Cap a finals dels 60 em proposen formar part del grup que s'havia constituït definitivament amb Albert Agulló, Antoni Coll, Sixto Marco i també amb el poeta i crític d'art Ernest Contreras, com a teòric i inspirador ideològic i pare del manifest. Jo acabava de complir una condemna de més de dos anys per un consell de guerra i començava amb la mili. Vaig agrair de tot cor l'acollida i la possibilitat de compartir tot el que era capaç de donar com autor i company de viatge en aquells temps perillosos i també vibrants d'esperança. Sabíem que no podia durar molt aquell mal somni que es va iniciar al 36 amb l'alçament militar en contra de la legalitat republicana i que es va instal·lar en forma de por i repressió com a una llosa sota els cors i les ments de tot un poble durant 40 anys.

Les parcel·les de llibertat eren guanyades o arravatades als censors a cop de pols i perícia clandestina.

Elx a finals dels 60, no es semblava res al que m'havia deixat al 63 quan vaig anar a València cercant l'escola de Belles Arts. L'art i

la cultura semblaven imparables: els pintors, la Caràtula, els grups de folk, cineastes de super 8, el venerat Sixto, magnífic pintor i Sant Joan ocasional, l'Antoni Bru, l'Andreu Castillejos, el Club d'Amics de la UNESCO i l'estudi compartit i la bonhomia d'Albert Agulló. Amb eixe clima de “renaixement” a cara o creu caminava el Grup. Els llenguatges plàstics diferents i també els itineraris autodidàctics dels components, a excepció de Toni Coll, ens situava amb una experiència heterogènia però plena de força i compromís ètic i estètic. Ens impellia la possibilitat de manifestar, amb el nostre treball, les conclusions més clares i íntimes sobre la llibertat i les transformacions socials unida a les exploracions estètiques.

Crec que per a tots nosaltres va suposar un avenç poderós en la nostra evolució. A més de l'atreviment de posar l'obra a l'abast de qualsevol butxaca, ens nodríem uns dels altres i el fet de pintar també esdevenia una mena de complicitat solidària amb el més quotidià que era el ferment de les nostres obres: el ser humà i les seues circumstàncies.

L'experiència carcerària m'havia deixat unes ganes irresistibles de volar com l'ícar del conte i vaig aterrar per Canàries a l'octubre de 1970.

La meua participació amb el Grup va ser efímera però molt fecunda, sent per aquells temps i sobre tot pels companys, una profunda gratitud.

Comparteix la voluntat i cèlebre la iniciativa de J.L. Antequera i el recolzament de la Càtedra Antoni Miró d'actualitzar aquella experiència per als ulls d'ara amb aquesta exposició.

JOAN CASTEJÓN
Dénia, primavera 2022

El Grup d'Elx des dels ulls d'un xiquet grandet

Els últims anys 60 i primers 70 del segle XX, van ser els anys de la meua infantesa i adolescència. En eixos anys, pel Grup d'Elx ja hi havien passat diferents artistes fins que s'hi va conformar definitivament amb mon pare, Albert Agulló, Sixto Marco, Toni Coll i Joan Castejón i, ocasionalment, algun altre. Recorde que moltes vesprades, quan jo tornava de l'escola, em trobava amb tots o amb alguns d'ells en una de les tertúlies habituals que tenien, i i que també freqüentaven, Tomàs Almela, Andreu Castillejos, Pola Lledó, que era l'única dona que hi participava, i algun més. Les reunions se celebraven en l'estudi de mon pare, situat en la planta baixa de la nostra casa familiar, situada en la plaça dels Reis Catòlics, en el barri del Pla. S'hi debatien qüestions d'art, d'estètica, d'actualitat política, socials, de futbol, etc.

També em venen a la memòria la premsa i el nerviosisme que els dominaven quan havien de fer alguna exposició, especialment fora d'Elx: es repartien les tasques entre tots... però Albert Agulló s'encarregava sempre de la part dels embalatges i del muntatge de les peces, ja que anteriorment havia treballat com a fuster ebenista, i en

este punt no es fiava de “la creativitat dels artistes”. És per això que la resta d'amics, el batejaren com “l'Entrenaor”.

Algunes de les mostres del Grup d'Elx van ser molt importants per a les respectives carreres individuals, unes exhibicions que van ser possibles malgrat els migrats mitjans econòmics de què disposaven en aquells anys. Algunes de les exposicions dugueren l'obra del grup a Alacant, València, Soria, Tenerife, Lleó, Madrid, Barcelona, Valladolid, Màlaga o Bilbao, etc., o l'antològica que li va dedicar l'Ajuntament de València l'any 1983.

A més, el Grup d'Elx fou el responsable o impulsor de diferents iniciatives molt importants per a la ciutat d'Elx, de les quals només en citaré tres: a) les mostres col·lectives En Art 1 (Encuentro artístico entre Valencia y Alicante, Club d'Amics de

la UNESCO, Elx 1970); En Art 2 (Discoteca El Algibe, Huerto del Cura, Elx, 1973), o c) la creació del Museu d'Art Contemporani, un museu pensat sota el franquisme, gestat durant anys i que no fou possible fins a la primera corporació dels ajuntaments democràtics, l'any 1980.

Totes estes experiències, la relació amb els diferents integrants del Grup d'Elx, i altres amics que s'hi relacionaven, em va influir molt i em vaig interessar per la pintura i per altres àmbits relacionats amb el món de l'art. Una experiència humana i vital que em van marcar en uns anys en que jo passava de la infantesa a l'adolescència, i que m'han acompanyat al llarg de la vida.

FERNANDO AGULLÓ SERRALTA

Primavera, Abril 2022

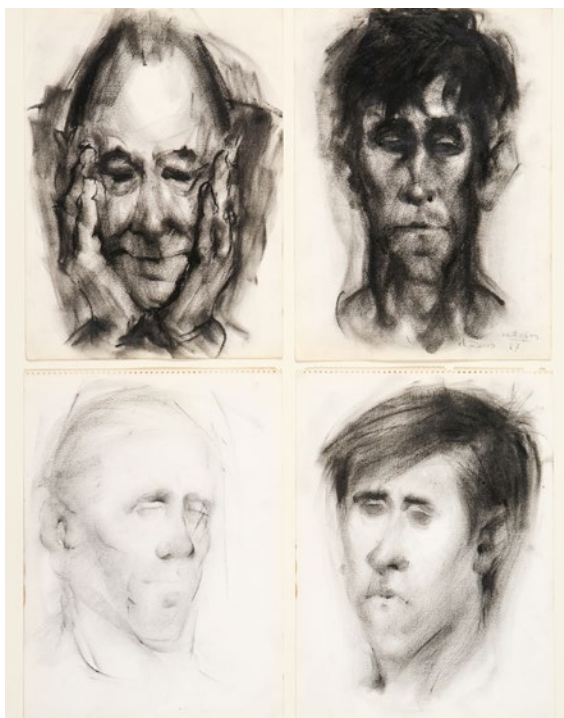
**JOAN
CASTEJÓN**

EL PENSADOR DE MISLATA, 1967
Cera sobre paper. 65x50 cm.

EL FRAGMENT DE CEL·LA, 1967
Cera sobre paper. 68x50 cm.

DIBUJOS DE LA PRESÓ, 1967
Cera sobre paper. 72x50 cm.

TORN DE NIT, 1971
Cera sobre paper. 65x50 cm.

HOMIES FERITS (ESTUDI), 1974
Cera sobre paper. 100x70 cm.

EROS, 1.970
Cera sobre paper. 38x55 cm.

EL DIT-TADOR, 1.972
Cera sobre paper. 40x70 cm.

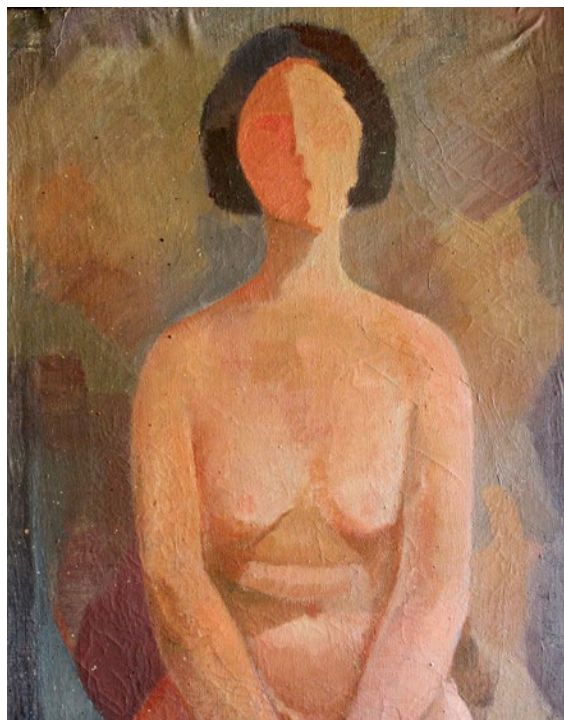

RETRAT D'ALBERT AGULLÓ, 1967
Oli sobre llenç. 90x51 cm.

ANTONI COLL

OPUS 1012, 1.973
Oli sobre taula. 73x60 cm.

RETRATO DE ANGELS, 1.964
Oli sobre llenç. 80x64 cm.

DAMA, 1.968
Oli sobre llenç. 131x97 cm.

OPUS 1024, 1.973
Oli sobre taula. 92x61 cm.

SENSE TÍTOL, 1970
Oli sobre taula. 71x58 cm.

SENSE TÍTOL, 1.966
Oli sobre taula. 76x57 cm.

SENSE TÍTOL, 1.969
Oli sobre llenç. 62x75 cm.

SENSE TITOL, 1.969
Oli sobre llenç. 62x75 cm.

L'HOME, 1969
Oli sobre taula. 60x81 cm.

**ALBERT
AGULLÓ**

NAFRES, 1.967
Mixta sobre fusta. 80x40 cm.

MASSIFICATS, 1.973
Oli sobre llenç. 92x73 cm.

EL CRIT, 1.966
Oli sobre llenç. 80x60 cm.

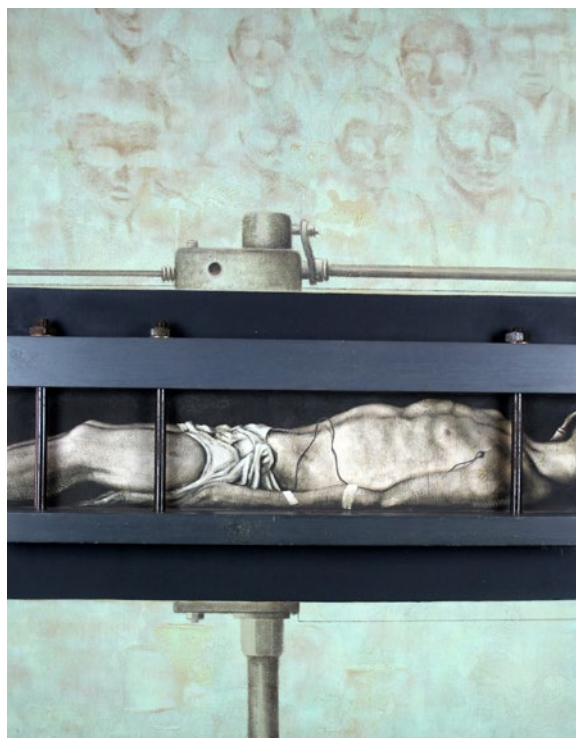

AUTORRETRAT, 1.959
Oli sobre llenç. 55x46 cm.

EL PARA-XOCS.BIENNAL DE BASILEA, 1.973
 Oli sobre llenç. 92x73 cm.

DESHERETATS, 1.968
 Oli sobre taula. 116x89 cm.

CAPTURAT, 1.974
 Oli sobre taula. 92x73 cm.

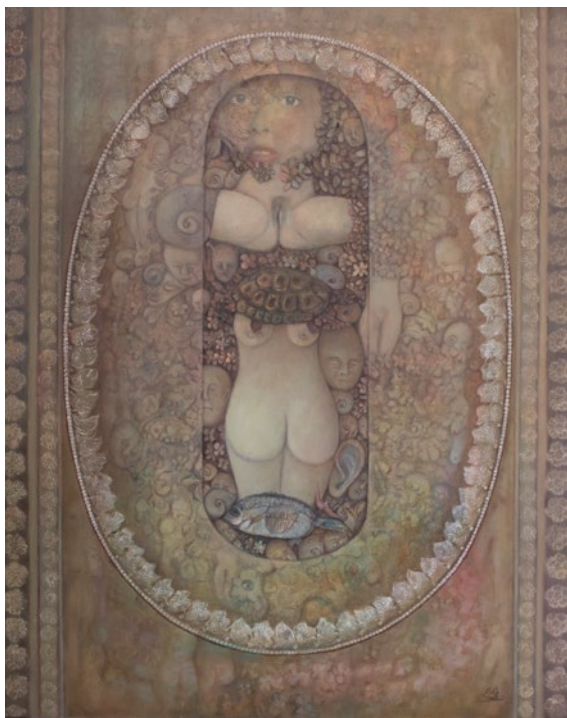

CAP, 1.966
Oli sobre llenç. 61x51 cm.

H-0093 BIENNAL DE BASILEA, 1973
Oli sobre llenç. 73x92 cm.

**SIXTO
MARCO**

SÈRIE 3 L'HOMME, LA TORTUE I EL PEIX, 1.969
Oli sobre llenç. 71,5x92,5 cm.

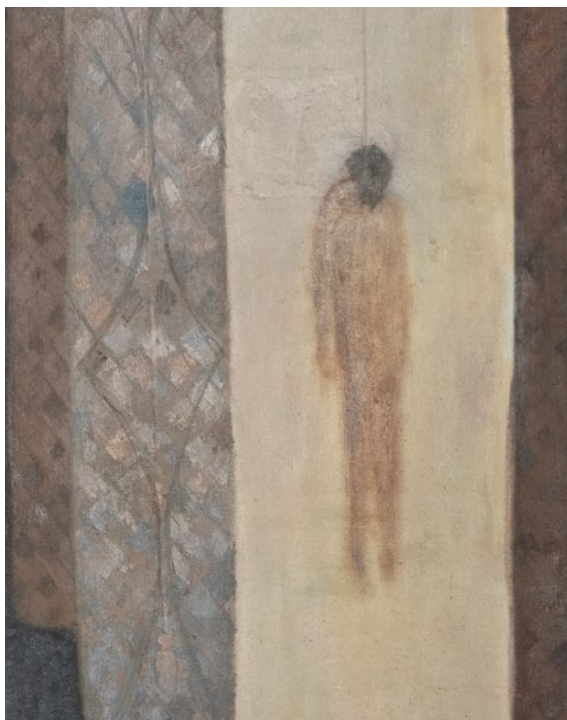
SÈRIE L'HOMME, PELS IMPERITS A CAP, 1.973
Oli sobre taula. 60x49 cm.

SÈRIE MICROCÒSMICA, 1.969
Oli sobre llenç. 150x64 cm.

SÈRIE L'HOMME, HOMENATGE AL GRUP D'ELX, 1.973
Oli sobre taula. 91,5x79,5 cm.

SÈRIE L'HOME, VERTICAL, 1.968
Oli sobre taula. 96,5x50 cm.

SÈRIE L'HOME. EL FIGURAT, 1.969
Oli sobre llenç. 130x97 cm.

SÈRIE L'HOME. II, 1.969
Oli sobre llenç. 150x105 cm.

SÈRIE L'HOME. III, 1.970
Oli sobre llenç. 100x82 cm.

SÈRIE L'HOME, 1245, 1.969
Oli sobre llenç. 64x54 cm.

Joan Castejon, Albert Agulló, Antoni coll i Sixto Marco

BIOGRAFIA ESTILÍSTICA DEL GRUP D'ELX

SIXTO MARCO (1916-2002)

Parlar de Sixto Marco és parlar del Grup d'Elx que va romandre actiu de 1966 a 1975 amb els artistes nuclears Albert Agulló, Joan Castejón, Antoni Coll i Sixto Marco, que no van convergir en un llenguatge comú però sí en influències, objectius i preocupacions similars resumides en la idea de la funció social de l'art, neutralitzant el seu caràcter purament mercantilista. Sixto es va iniciar cap a 1951 amb una obra expressionista d'olis lligats al Misteri D'Elx com els que presentem en l'Exposició, en els seixanta comença el període microscòpic basat en l'univers vegetal i animal fins a arribar a la sèrie l'Home, desenvolupant una plàstica simbòlica centrada en la naturalesa humana amb un cert horror vacui replet d'ensomnis i elements onírics fins a la dècada de 1980 on inicia la etapa còsmica de formes fugaces. Va ser una personalitat clau per a la cultura d'Elx.

ALBERT AGULLÓ (1931-2018)

Professor de l'Escola del Hort del Chocollater i membre del Grup D'Elx, va participar activament en la fundació del Museu d'Art Contemporani d'Elx. Els seus inicis van ser figuratius centrats en l'aspecte social i els barris marginats d'Elx fins a arribar a l'Informalisme en la dècada dels 60, incorporant matèria pictòrica a les seues obres, fusta, terres i altres elements. Va intentar plasmar en les obres la tragèdia que viu l'ésser humà i la seua incomunicació en un to humanitzador. Des del seu taller de l'illa de Fuerteventura

en els 80 gira la seua plàstica cap a la soledat, el descans i la tranquil·litat, amb la temàtica de paisatges.

ANTONI COLL (1942-2022)

Mallorquí membre del Grup d'Elx durant els seus anys a Elx, redirigeix la mirada amb una certa ironia cap a la denúncia de la massificació de l'home i sobretot la dona, en concret del cos utilitzat per a fins comercials, empra per a denunciar aquesta realitat una pintura de factura contemporània amb aportacions al Pop Art en les seues seriacions repetitives d'homes i dones així com al moviment surrealista. Investigador de l'òptica i la geometria, part del cercle com a aglutinant de l'espai que utilitza i ordena les seues composicions sense renunciar a un cert classicisme oníric.

JOAN CASTEJON

Estudia per lliure en Sant Carles (València) desenvolupa una plàstica neofigurativa on la figura humana, aïllada o en xicotetes comunitats es llisca per mapes existencialistes personals i espais sense direcció aparent. Integrant del Grup D'Elx treballa el dibuix a cera o al llapis buscant plasmar les seues vivències en imatges en moviment o descarnades de fort simbolisme. La seua tècnica revela a un gran coneixedor del cos humà amb una minuciositat en el detall molt treballat. La producció gira al voltant del desempament de l'ésser humà al qual situa perdut en un entorn social difícil de comprendre.

L'HORT DEL XOCOLATER (1974-1999)

Va ser una fita fundacional que marcaria durant molts anys el quefer artístic la ciutat d'Elx es tracta de L'Hort del Xocolater tan lligat al Grup D'Elx, l'escola de pintura que va patrocinar l'antiga obra social de la CAM i que va formar a tants pintors i aficionats a la pintura través una didàctica plàstica de contacte amb la naturalesa a l'aire lliure obrint-se a totes les edats i nivells d'educació. Els seus professors procedien precisament del Grup D'Elx Sixto Marco, Albert Agulló, Toni Coll i Tomás Almela i del grup Esbart Zero, Andreu Castillejos, Juan Llorens, a més d'incorporar a figures com Ulisses Blanco Carmelo Trenado, Pepa Ferrández i Dolça Quesada. Per allí van passar Dolores Sánchez Guardiola, Antonia Henarejos, Felisa Esteban, Gemma Mira i les també professores Dolores Mullà i Antonia Soler.

El Grup D'Elx

EL GRUPO DE ELCHE

(1966-1975)

Nos encontramos en la España de 1956, el ambiente artístico está dominado por un lenguaje estético de ámbito estrictamente realista en un vertiente anecdótico-consumista, consecuencia de la educación impartida en las Escuelas de Bellas Artes (Madrid, Valencia, Sevilla) que, en el caso de Valencia, tenía un claro modelo que impregnaba el sistema docente: la figuración luminista del pintor Joaquín Sorolla.

En tiempo de Joaquín Sorolla y la escuela luminista siguió en vigor más allá de la defunción del pintor el 1023, que traspasó el cubismo, el futurismo, la abstracción, la figuración geométrica y el surrealismo, que fueron los movimientos de vanguardia más importantes del primer tercio del siglo XX hasta llegar en la época de la postguerra española, cuando el expresionismo americano y el informalismo ganaba relevancia en la Escuela de París y se sostenía en un crecimiento y frenético consumismo. A lo largo 1969 en Europa y Estados Unidos aparecen nuevos movimientos artísticos con un evidente deseo de renovar los lenguajes poniendo el acento, lejos de doctrinas y eslóganes, en la comprensión de la realidad cotidiana que nos envuelve, así nos encontramos con el Expresionismo abstracto, el Arte Pop, Arte Cinético, Realismo Social y el Minimalismo.

Los valores clásicos que sustentaban el concepto de Arte entraron en crisis. Hasta ese momento la obra de Arte cotizaba con un valor de eternidad

temporal, museística y con un precio intrínseco que perduraba a través del tiempo, realizada con maestría y técnicas reconocidas por las Academias o por los críticos de arte que tenían autorización de mercado y que, comparados con otros mercantes, imponían las tendencias y gustos de un público acostumbrado a desembolsar grandes sumas de dinero para la posesión de una escultura o cuadro.

Así empieza en los años 60 un proceso de “desacralización” del Arte (Patuel: 2016) en la búsqueda de nuevos caminos que llevarían a su desmaterialización y a la reducción mental a un puro concepto donde la forma se volvía un accidente casual sumamente elegible por el propio artista. Los materiales y conceptos utilizados desde Roma y Grecia pasando por el Renacimiento desaparecieron en favor de otros sistemas de representación inéditos como los happenings, performances e instalaciones. Todo puede convertirse en Arte.

Se dirige la estética hacia una mayor conexión con la vida cotidiana y sus problemas del día, perdiendo la semiótica de la tendencia; se abandona la preponderancia del dibujo y el modelaje y el Arte se eleva por encima de categorías considerables inamovibles como el canon, la perspectiva y la proporción, saltando los soportes tradicionales para filtrarse como el agua entre las manos efímeras del nuevo artista.

En España la situación de retraso estético de

agravaba por las consecuencias traumáticas de una dura guerra civil,

En España la situación de retraso estético se agravaba por las consecuencias traumáticas de una dura guerra civil, donde era difícil centrarse para buscar nuevos códigos artísticos que no fueran a remolque de los movimientos vigentes en la anteguerra civil española o que estaban imponiendo los artistas anglosajones, al fin y al cabo, vencedores de las contiendas de las dos guerras mundiales.

El país tradicionalmente había permanecido impermeable en todas las vanguardias de la primera mitad del siglo XX y con auténtica beligerancia contra las novedades artísticas venidas de París que tenían su punto de encuentro desde Napoleón III en el llamado “Salón de los Rechazados”.

Cuando llega la posguerra en 1940 apenas hemos avanzado. Pero en 1959 el presidente de los Estados Unidos Eisenhower en su visita en España lo cambió todo, aceptando a Franco como aliado, el país sale de su aislamiento y empieza a importar las costumbres de los Estados Unidos marcadas en ese momento por una acelerada fiebre de producción y consumo. La consecuencia práctica fue adoctrinamiento y alineación del hombre, sujeto a las influencias de un potente mercado del bienestar al cual los españoles de la década de 1960, ávidos de progreso, identificado con consumo, se entregaron por completo y la juventud europea intentó cambiar con las protestas de mayo de 1968.

Este es el contexto del cual nacería el Grupo de Elche en 1966 fruto de una doble rebelión: contestación contra las normas estéticas clasicistas-realistas que consideraban anticuadas y retrógradas (incidiendo en el binomio precio-valor de la obra de Arte) y rebeldía contra la mercantilización de la sociedad, basada en el estatus, el consumo y el dinero que despacio se adueñaba del espacio y arrinconaba los valores humanos basados en la solidaridad, las raíces y el progreso muy entendido. El grupo El Paso

a Madrid y los artistas que se aglutinaron en torno a Tàpies en Barcelona, dieron la primera señal. El Ministro de Franco, Ruiz Jiménez da un paso más afirmando que “El estado se comprometía a ayudar los artistas a ser auténticos”. Si no aceptación, sí que empezaba una tolerancia oficial hacia un arte no académico.

El Grupo de Elche se consolidó en 1966 en las figuras de Joan Castejón (1945) Antoni Coll (1942-2022) Albert Agulló (1931-2018) y Sixto Marco (1916-2002) Los cuatro supieron compaginar la práctica individual, artesanal del arte con un planteamiento de intenciones elaborado y organizado al estilo de los movimientos vanguardistas, es decir, con un Manifiesto que expresaba su manera de pensar, con Ernest Contreras un crítico de Arte capaz de transcribir a palabras su plástica y coordinar sus actuaciones y un programa de acción troncal que básicamente se dividía en dos ramas reivindicativas: no a la mercantilización del arte y no a la sociedad masificada y opresora del hombre.

Albert Agulló lo resumía en 1971 cuando decía:

“El tema, el objetivo es el mismo, pero cada uno le damos un tratamiento diferente, nuestro Grupo es un diálogo estético con una problemática en la cual todos coincidimos: el hombre, el hombre dentro de la sociedad.”

La masificación consumista estaba viviéndola de primera mano en el día a día en su ciudad, Elche, de manos de un pueblo emprendedor que de la agricultura intensiva saltaron a la industria especializada con demanda de elevada mano de obra y que en 1961 ya contaba con 51.000 habitantes y una elevada emigración donde se palpaba día a día los efectos de la sociedad de consumo y la mercantilización de las clases populares. Consiguió el Grupo De Elche el que ahora se conoce como pensar en global, pero actuar en local siguiendo la estela de descentralización de los núcleos artísticos en medianas ciudades como Alcoiart en Alcoy, el

Grupo Pórtico en Zaragoza, la Escuela de Altamira a Santillana.

“El Grupo de Elche -escribía el crítico Aguilera Cerní- no responde a un único criterio o tendencia, cada uno de sus componentes tiene muy definida su propia personalidad.”

Del Manifiesto del Grupo destacamos el testimonio de su esfuerzo cuando afirman las intenciones que consisten en “la busca colectiva de un nuevo lenguaje capaz de expresar mediante técnicas operativas actuales la nueva realidad” o cuando ponen límite al mercado del arte, “Hemos señalado el precio de cada obra considerando precisa y únicamente el contravalor económico de los productos, el tiempo de trabajo y los materiales utilizados igual que se hace con cualquier otra actividad laboral”.

Esta práctica económica se abandonó más tarde para considerarla inviable como obstinación aislada.

El Grupo permaneció muy activo no solo en las Exposiciones al público que denominaron “Campañas de Exposiciones Populares” (ES-PO) sino también en la promoción de mesas redondas y discusiones a través de los “Encuentros Artísticos” (EN-ARTE), la creación en su ciudad del Museo de Arte Contemporáneo de Elche (MACE) y la gran labor didáctica como profesores en el conocido “Huerto del Chocolatero” escuela-taller de pintura promovido por la extinta Caja de Ahorros del Mediterráneo.

El Grupo de Elche utilizó las herramientas estéticas de su tiempo, que significaron una revolución anti-academicista a la vez que una eclosión de libertad de procedimientos, alternando entre el Realismo social de nuevo cuño, el Pop Arte y el Informalismo matérico influyéndose mutuamente entre sí en las largas veladas de conversación y debate que sostenían entre ellos en los conciliábulos de su ciudad en un ambiente políticamente hostil que le costó años de prisión a Joan Castejón.

Con un insobornable compromiso con la ética respecto a la función social del arte, se sumergieron en la llamada civilización de las imágenes para luchar contra el hombre-objeto desde sus puntos de vista plásticos que coincidían en los presupuestos ideológicos. El Grupo De Elche ofreció a la sociedad un testimonio en sus obras de denuncia hacia una forma de vida consumista inmersa en el principio del tangible y alejada del principio del placer de la libertad al cual todo ser humano tiene el derecho de intentar conseguir como la clave que abre las puertas a todas las estancias de la reconciliación.

Acabamos con unas palabras de Sixto Marco pronunciadas en 1970:

“Hoy los objetivos del Arte no pueden ser decorativos, si el Arte no sirve para humanizar, no sirve para nada.”

JOSÉ LUIS ANTEQUERA

Doctor en Història de l'Art
Comissari

Con gratitud

“Consideramos como función del artista la de manifestar, mediante la obra, la verdad del hombre y entendemos el hombre como ser concreto, histórico, situado en una época y en unas circunstancias.”

Del manifiesto del Grupo de Elche. 1969

Hacia finales de los 60 me propusieron formar parte del grupo que se había constituido definitivamente con Albert Agulló, Antoni Coll, Sixto Marco y también con el poeta y crítico de arte Ernest Contreras, como teórico e inspirador ideológico y padre del manifiesto. Yo acababa de cumplir una condena de más de dos años por un consejo de guerra y empezaba con la mili. Agradecí de todo cora la acogida y la posibilidad de compartir todo el que era capaz de dar como autor y compañero de viaje en aquellos tiempos peligrosos y también vibrantes de esperanza. Sabíamos que no podía durar mucho aquel mal sueño que se inició al 36 con el alzamiento militar en contra de la legalidad republicana y que se instaló en forma de miedo y represión como una losa bajo los coros y las mentes de todo un pueblo durante 40 años.

Las parcelas de libertad eran ganadas o arrebatadas a los censores a golpe de polvo y pericia clandestina.

Elche a finales de los 60, no se parecía nada al que me había dejado al 63 cuando fui a València buscando la escuela de Bellas artes.

El arte y la cultura parecían imparables: los pintores, la Carátula, los grupos de folk, cineastas de super 8, el venerado Sixto, magnífico pintor y Sant Joan ocasional, Antoni Bru, Andreu Castillejos, el Club de Amigos de la UNESCO y el estudio compartido y la bonhomía de Albert Agulló. Con ese clima de “renacimiento” a cara o cruz andaba el Grupo. Los lenguajes plásticos diferentes y también los itinerarios autodidácticos de los componentes, a excepción de Toni Coll, nos situaba con una experiencia heterogénea pero llena de fuerza y compromiso ético y estético. Nos impelía la posibilidad de manifestar, con nuestro trabajo, las conclusiones más claras y íntimas sobre la libertad y las transformaciones sociales unida a las exploraciones estéticas.

Creo que para todos nosotros supuso un adelanto poderoso en nuestra evolución. Además del atrevimiento de poner la obra al alcance de cualquier bolsillo, nos nutríamos unos de los otros y el hecho de pintar también acontecía un tipo de complicidad solidaria con el más cotidiano que era la base de nuestras obras: el ser humano y sus circunstancias.

La experiencia carcelaria me había dejado unas ganas irresistibles de volar como Ícaro del cuento y aterricé por Canarias en octubre de 1970.

La participación con el Grupo fue efímera pero muy fecunda, siento por aquellos tiempos y sobre todo por los compañeros, una profunda gratitud.

Comparte la voluntad y célebre la iniciativa de J.L. Antequera y el espaldarazo de la Cátedra Antoni Miró de actualizar aquella experiencia para los ojos de ahora con esta exposición.

JOAN CASTEJÓN
Dénia, primavera 2022

El Grupo de Elche desde los ojos de un niño mayorcito

A final de los 60 y principios de los 70 del siglo XX, fueron los años de mi niñez y adolescencia. En esos años, por el Grupo de Elche ya habían pasado diferentes artistas hasta que se conformó definitivamente con mi padre, Albert Agulló, Sixto Marco, Toni Coll i Joan Castejón y, ocasionalmente, algún otro. Recuerdo que muchas tardes, cuando yo volvía de la escuela, me encontraba con todos o con algunos de ellos en una de las tertulias habituales que tenían, y y que también frecuentaban, Tomàs Almela, Andreu Castillejos, Pola Lledó, que era la única mujer que participaba, y algún más. Las reuniones se celebraban en el estudio de mi padre, situado en la planta baja de nuestra casa familiar, situada en la plaza de los Reyes Católicos, en el barrio del Plan. Se debatían cuestiones de arte, de estética, de actualidad política, sociales, de fútbol, etc.

También me vienen a la memoria la prisa y el nerviosismo que los dominaban cuando tenían que hacer alguna exposición, especialmente fuera de Elche: se repartían las tareas entre todos... pero Albert Agulló se encargaba siempre de la parte de los embalajes y del montaje de las piezas, puesto que anteriormente había trabajado como maderable ebanista, y en este punto no se fiaba de "la creatividad de los artistas". Es por eso que

el resto de amigos, lo bautizaron como “l’Entrenaor”.

Algunas de las muestras del Grupo de Elche fueron muy importantes para las respectivas carreras individuales, unas exhibiciones que fueron posibles a pesar de los migrados medios económicos de que disponían en aquellos años. Algunas de las exposiciones llevaron la obra del grupo en Alicante, València, Soria, Tenerife, León, Madrid, Barcelona, Valladolid, Málaga o Bilbao, etc., o la antológica que le dedicó el Ayuntamiento de València en 1983.

Además, el Grupo de Elche fue el responsable o impulsor de diferentes iniciativas muy importantes para la ciudad de Elche, de las cuales solo citaré tres: a) las muestras colectivas En Arte 1 (Encuentro artístico entre Valencia y Alicante, Club de Amigos de la UNESCO, Elche 1970); En Arte 2 (Discoteca El Algibe, Huerto del

Cura, Elche, 1973), o c) la creación del Museo de Arte Contemporáneo, un museo pensado bajo el franquismo, gestado durante años y que no fue posible hasta la primera corporación de los ayuntamientos democráticos, en 1980.

Todas estas experiencias, la relación con los diferentes integrantes del Grupo de Elche, y otros amigos que se relacionaban, me influyó mucho y me interesé por la pintura y por otros ámbitos relacionados con el mundo del arte. Una experiencia humana y vital que me van marcado en unos años en que yo pasaba de la niñez en la adolescencia, y que me han acompañado a lo largo de la vida.

FERNANDO AGULLÓ SERRALTA

Primavera, Abril 2022

Joan Castejon, Albert Agulló, Antoni coll i Sixto Marco

BIOGRAFÍA ESTILÍSTICA DEL GRUPO DE ELCHE

SIXTO MARCO (1916-2002)

Hablar de Sixto Marco es hablar del Grupo de Elche que permaneció activo de 1966 a 1975 con los artistas nucleares Albert Agulló, Joan Castejón, Antoni Coll i Sixto Marco, que no convergieron en un lenguaje común pero sí en influencias, objetivos y preocupaciones similares resumidas en la idea de la función social del arte, neutralizando su carácter puramente mercantilista. Sixto se inició hacia 1951 con una obra expresionista de óleos ligados al Misterio De Elche como los que presentamos en la Exposición, en los sesenta empieza el periodo microscópico basado en el universo vegetal y animal hasta llegar a la serie el Hombre, desarrollando una plástica simbólica centrada en la naturaleza humana con cierto horror vacuı repleto de ensoñaciones y elementos oníricos hasta la década de 1980 donde inicia la etapa cósmica de formas fugaces. Fue una personalidad clave para la cultura de Elche.

ALBERT AGULLÓ (1931-2018)

Profesor de la Escola del Hort del Chocolate y miembro del Grupo De Elche, participó activamente en la fundación del Museo de Arte Contemporáneo de Elche. Sus inicios fueron figurativos centrados en el aspecto social y los barrios marginados de Elche hasta llegar al Informalismo en la década de los 60, incorporando materia pictórica a sus obras, madera, tierras y otros elementos. Intentó plasmar en las obras la tragedia que vive el ser humano y su incomunicación en un tono humanizador. Desde su taller de la isla de Fuerteventura en los 80 gira su plástica hacia la soledad, el descanso y la tranquilidad, con la temática de paisajes.

ANTONI COLL (1942-2022)

Mallorquín miembro del Grupo de Elche durante sus años en Elche redirigió la mirada con cierta ironía hacia la denuncia de la masificación del hombre y sobre todo la mujer, en concreto del cuerpo utilizado para hasta comerciales, empleó para denunciar esta realidad una pintura de factura contemporánea con aportaciones al Pop Art en sus series repetitivas de hombres y mujeres, así como al movimiento surrealista. Investigador de la óptica y la geometría, parte del círculo como aglutinante del espacio que utiliza y ordena sus composiciones sin renunciar a cierto clasicismo onírico.

JOAN CASTEJÓN

Estudió por libre en San Carles (Valencia) desarrollando una plástica neofigurativa donde la figura humana, aislada o en pequeñas comunidades se desliza por mapas existencialistas personales y espacios sin dirección aparente. Integrando del Grupo De Elche trabajó el dibujo a cera o lápiz buscando plasmar sus vivencias en imágenes en movimiento o descarnadas de fuerte simbolismo. Su técnica revela a un gran conocedor del cuerpo humano con una minuciosidad en el detalle muy trabajado. La producción gira alrededor del desamparo del ser humano al cual sitúa perdido en un entorno social difícil de comprender.

L'HORT DEL XOCOLATER (1974-1999)

Fue un hito fundacional que marcaría durante muchos años el quehacer artístico la ciudad de Elche se trata de L'Hort del Xocolater tan arraigado al Grupo de Elche, la escuela de pintura que patrocinó la antigua obra social de la CAM y que formó a tantos pintores y forofos a la pintura trabara una didáctica plástica de contacto con la naturaleza al aire libre abriéndose en todas las edades y niveles de educación. Sus profesores procedían precisamente del Grupo De Elche: Sixto Marco, Albert Agulló, Toni Coll y Tomás Almela; y del grupo Bandada Cero: Andreu Castillejos, Juan Llorens, además de incorporar a figuras como Ulises Blanco Carmelo Trenado, Pepa Ferrández y Dulce Quesada. Por allí pasaron Dolores Sánchez Guardiola, Antonia Henarejos, Felisa Esteban, Gemma Mira y las también profesoras Dolores Mojó y Antonia Soler.

El Grupo de Elche

PUBLICACIONES DEL CENTRO

2000

JOSÉ ALBERDI
"Retrospectiva" Núm.1

ADRIÀ PINA
"Jocs" Núm.2

TEO SAN JOSÉ
"10 Anys de Cultura Mediterrània" Núm.3

2001

PÉREZ CARRIÓ
"Llibres i Pintures Simbòliques" Núm.4

JOSEP VANACLOCHA
"Diari de la mar" Núm.5

2002

HANS-DIETER ZINGRAFF
"Espacio y Luz" Núm.6

ARTUR HERAS
"Cop de daus" Núm.7

MORALES PERIS
"Suggeriments del paisatge" Núm.8

2003

FONS ARTÍSTICS MUNICIPALS I
Núm.9

SALVADOR SORIA
"Del 64 al 2003" Núm.10

2004

MARIONA BRINES
"Pintura i Col·lage" Núm. 11

VICENT CARDA
Núm. 12

GINESTAR
"Naturaleza protegida" Núm. 13

2005

RAFAEL CARRIÓ
"Via Sinòptica" Núm.14

FONS ARTÍSTICS MUNICIPALS II
Núm.15

ALLUÉ
"Retrospectiva" Núm. 16

2006

NAVAS
"Ondulacions" Núm. 17

MIGUEL ÁNGEL VALERO
"Luna llena" - "Flores" Núm. 18

EL QUE EL CINEMA ENS VA DEIXAR.
L'EXPOSICIÓ
Núm.19

2007

"DÈNIA. L'ALTRA MIRADA"
Núm. 20

VICENT TALENS
Núm. 21

GRUPO M.A.I
Núm. 22

2008

ANNA PERLES
"Roig i negre" Núm .23

QUICO TORRES
"Somnis i realitats" Núm. 24

50 ANYS DEL RODATGE DE LA PEL·LÍCULA
JOHN PAUL JONES
Núm. 25

ÓSCAR BENITO
"Buscant la bellesa" Núm. 26

2009

MOISÉS GIL
"Circumstancialitats vivencials" Núm. 27

TRETZE MIRADES
Núm. 28

2013

COSTA TUR
Núm. 29

2016

JOSÉ LUIS ROMANY
Núm. 30

2017

EL OJO INDISCRETO - 10 TALLERES
Núm.31

FAUSTO MORILLAS
"Viajeros" Núm. 32

4 PARADIGMAS DE LA INVESTIGACIÓN
EN LA ESCULTURA CONTEMPORÁNEA

Inma Mengual, M^aJosé Zanón,
Juan Francisco Martínez Gómez
i David Vila Moscardó
Núm. 33

MIQUEL PLANAS
"Dibuix vs. Escultura / Paper vs. Ferro" Núm. 34

L'ESCOLA DE PLÀSTICA EXPERIMENTAL A.VIVES
Primera parada. Núm. 35

2018

ALFREDO SANZ
"Fotografies entre dos segles" Núm. 36

L'AVENTURA DE LA GRÀFICA
Aina Cortés, Jaume Alós, Carlos Danús, Carmen Ber-
mejo, Marta Canals, Julio León, Ximena Bianco, Anna
Skants, Eva Murillo, Carmen Pastrana, Toni Salóm
Núm. 37

"HOMENATGE A ALBERDI,
10 anys de la seua mort"
Josep A. Ahuir, Rafael Carrió,
Joan Castejón, Modest Marí, Toni Marí, Manuel Navas,
Teo San José,
Quico Torres. Núm. 38

2019

JOSEP ROS
"Es quan dorm que hi veig clar" Núm. 39

"TRES TRAMAS Y UN CAMINO"
Erica Landfors, Mónica G.Candela,
Susana G.Ungo. Núm. 40

"DIÀLEGS I EVOLUCIÓ"
Àngel San Martín, Vicent Torres,
Miquel Segura. Núm. 41

BORJA ABARGUES
"Somos" Núm. 42

2020

VENTO MARTÍ
"Racó del Buc" Núm. 43

CARLES ROMANY
"Corrimiento al rojo" Núm. 44

PAULA SEGARRA
"A cielo descubierto" Núm. 45

LA FIGUERA
"Mirades" Núm. 46

2021

"Vinticinco vacances a Ovidi Montllor"
Núm. 47

NINA LLORENS PETERS
"Mirar de cerca" Núm. 48

MARISA ARCHE
"Conciència en acció" Núm. 49

GRUPO TRAZO 7 ARTE CONTEMPORÁNEO
MIRADAS DESDE EL TIEMPO
Javier Astarloa / Teófilo Buendía
Ricardo Fernández / Arantza Marcoida
Pablo Marcoida / Kontxa Mauro /
Marta Mena / José Luis Menéndez /
Remy J. López / Julio Nuez / Ángel Núñez
Paula Pupo / Ernesto Yáñez. Núm. 50

2021

ANTON GUDZYKEYVCH
MARIIA ZHURYKOVA
"CONEXIÓ / CONEXIÓN" Núm. 51

Mª EUGENIA VÁZQUEZ-GUNDÍN
ETCHEVERRÍA
"EL DUELO" Creando una nueva realidad . Núm. 52

DAVID CISNEROS
"ALMAS SALVAJES". Núm. 53

RAFAEL FERNÁNDEZ
"MARINA / MARINES"
Centenari del pintor i catedràtic
Rafael Fernández (1921 - 2007). Núm. 54

2022

GEORGIA RIBES ZANKL & YVONNE RIBES ZANKL
"EROS Y MELANCOLÍA"
Què és salut? I què relació existeix entre salut,
malaltia i vida?. Núm. 55

MARIÀ GARRAÑANA
"BULEVARD DE L'ÈXTASI". Núm. 56

JAIME JOSÉ HURTADO.
"NATURALEZA INERTE". Núm. 57

ALFREDO SANZ I XAVIER FORNÉS.
"SOM MEDITERRANIS". Núm. 58

2023

GRUP D'ELX
Albert Agulló , Antoni Coll, Sixto Marco i Joan Caste-
jón. Núm. 59

L' ESTACIÓ

centre d' art

